

KERTINĖ
PARAŠTĖKelios eksportavimo
problemos

Per pastaruosius kelerius metus kai kurios Lietuvos įmonės uždirbo konvertuojamos valiutos. Tai, žinoma, buvo labai naudinga visoms mūsų valdžioms, patiems fabrikams ir jų draugams. Eksportavimas vyko ir vyksta daugiausia per skandinavus, olandus ar vokiečius tarpininkus, ne tiesiogiai siunčiant savo gaminius galutiniam pirkėjams. Beveik panašiai kaip, kad buvo Kremliaus valdžios laikais, tik šį kartą savanoriškai kitiems atiduodamas ėjimas į rinką. Tokioje situacijoje mažai kas žinoma apie užsienio rinką. Pradžiai tas gal gerai, bet vėliau kyla sunkumai.

Primityviuose kraštuose sakoma, kad jei nori turėti ištikimą žmogą, tai jį visada laikyk nėsčią, basą ir beraštę. Taip yra pasidare ir su kai kuriais mūsų pramonės sektoriais. Jie patenkinti gamina senoviškai, neturi gali- mybių išigyti naujų mašinų ir ne- turi protingo eksportavimo plano. Tokių ištikimų teikėjų tarpinin- kams tik ir reikia.

Kol pinigų konvertavimas ir gaminių įkainavimas buvo uba- giškai žemas, tai buvo galima parduoti užsienyje daug ką, kad ir Lenkijai. Reikalai susi- komplikavo mūsų eksporto neva ekspertams, kada gaminiai jau nebeekonkuruoja su kitų buvusių sovietinių respublikų, ir užsie- niečių tarpininkui nebe pakeliui pirkti iš Lietuvos. Gamyba pasi- liko ištikima tarpininkui, o jis ne- turi lojalumo ir nekantriai keičia tiekėjus pagal savo uždarbio dydį. Pas jį lojalumo nėra. Sau lojalų rinką gali susidaryti tik veikda- mas ją tiesiogiai.

Kita pamatinė problema dėl eksporto iš Lietuvos trūkumo yra mūsų gaminių įkainavimas eks- portui. Panaši situacija buvo ki- nams prieš daug metų, kada jie pradėjo mėginti eksportuoti į Vakarų. Būdavo, užklausi, ko- kia kaina, tai trunka savaites

jiems atsakyti, nes nežino kiek prašyti. Bijodami per mažai paprašyti, pakeldavo kainą per aukštai. Vis įtardavo, kad už- sieniečiai nori juos išnaudoti. Pa- našiai yra dažnai ir su Lietuvos fabrikais. Susidaro ispūdis, kad norima geriau mažai parduoti, bet brangiai. Arba galvoji, kad tie keli doleriniai užsakymai, aukšta kaina pagaminti kelių darbinin- kų, turi išlaikyti dešimtis kitų tarnautojų. Kažkas darosi neaiš- ku dėl tų eksporto kainų, kada jas palygini su darbininkų algomis. Yra gaminių, kurie daromi lyg ir Lietuvos rinkai, bet jų lietuviai daugiausia negali nusipirkti, nes jie įkainuoti užsieniečių kišenei. Kad dėl tokių aukštų kainų nega- lima išvystyti kaip reikiant aukš- tos apyvartos, tai, atrodo, direk- cijoms galva neskauda, nes algas visi vis tiek gauna, ar darbas vyksta produktyviai, ar ne.

Pasirodo ir džiuginančių atve- jų, kada mažesni vienetai, nepai- sant didžiausių sunkumų iš visų pusių, parduoda į užsienį gami- nius. Yra mažų privačių įmonių, imonėlių, kurios, kaip mūsų že- mės ūkyje, padaro prekes nebran- giai, kone rankomis, bet išvystyti aukštą apyvartą su atitinkamai žema vienetų kaina negali. Tą gali padaryti tik didesnės įmonės, kad ir su ne taip moderniais įren- gimais.

Kol mūsų valdžia galutinai ne- atsisakys komandinės ekonomi- jos, kol ji nepradės bausti kyšinin- kus, kol ji nesudarys sąlygų fab- rikams pasidaryti našesniais gamyboje, kol direkcijoms neatsi- lygins už išradimą, kol vy- riausybė maišysis kasdieniniame pramonės tvarkyme, kol valdžia neduos pramonei tinkamai už- dirbti iš eksporto, tol mūsų kai kuriems fabrikams net nebus taip įdomu ir eksportuoti, nors ir galėtų.

Viskas pramonėje ir prekyboje prasideda ir baigiasi rimta inia-

Keturiasdešimt metų „Lietuvių enciklopedijai“

STASYS GOŠTAUTAS

Pasaulis susideda iš 32 raidžių, kurios dauginasi iki begalybės taip, kad jos netelpa nei šiame, nei kitame pasaulyje. Ta mintis man atėjo, skaitant Jorge Luis Borges, *Babelio bibliotekos* autorių, enciklopedijos mylėtoją ir skaitytoją... Nes pasaulis jam buvo biblioteka, o biblioteka — enciklopedija, be pradžios ir be galo. Pasaulis nėra apskritas nei lygus, jis susideda iš šešių pusių, bet Borges niekada nepasako, kad tos šešios pusės yra metafora knygai. Pritaikius tą metaforą bostoniškai enciklopedijai — Juo- zo Kapočiaus enciklopedijai, ta knyga/biblioteka yra Lietuva, nes tenai yra sudėta visa, kas lietu- viška. Iš tų 37 tomų galima suda- ryti atskiras knygas/bibliotekas apie mūsų istoriją, meną, muzi- ką, literatūrą, archeologiją, archi- tektūrą, geografiją ir t.t. Tai litu- anistikos aruodas, kokio kito ne- turime ir turbūt dar ilgai netu- rėsime.

Gal ne veltui su enciklopedija prasideda tautinis sąmoningu- mas ir tautų atgimimas. Tauta, kuri įstengia sudaryti savo tauti- nį žinyną, yra verta būti laisva ir dalyvauti tautų bendruomenėje. Ir ar tai bus graikiškoji *Paideia*, ar Isidoriaus iš Sevilijos (7-ojo am- žiaus) 20 tomų *Etimologijų*, ar Avicenos ir Averroes (12-ojo amžiaus) filosofinės ir medicini- nės enciklopedijos, ar prancūzų enciklopedininkų 166 tomų pir- moji tikraja prasme universali enciklopedija, tų tautų laisvės troškimas turi kažką bendro su žmogaus noru žinoti, pagal Goe- the's legendarinį „mehr Licht...“ Enciklopedija yra kaip tik tas žinynas, kur yra sukaupta viskas — beveik viskas, kas iki šiol žino- ma, suglausta į vieną vietą, ne- tiek sau, kiek perdavimui atei- nančioms kartoms. Aišku, dabar, kai yra kompiuteriai, reikės en- ciklopedijos vietą perkrauti ir ją gal net visai pašalinti iš tautų bendrijos... Bet greičiausiai kom-

tyva iš jos pačios, o ne primetimu iš viršaus. Dar to, matyti, Lietu- vos valdžios nėra perpratusios. Tas ypač galioja eksportams šian- dieninėje situacijoje.

Jonas Pabedinskas

Juozas Kapočius

piuteris tik pakeis žinyno sąvoką ir knygos pavidadą į disketes, ir vietoj bibliotekos reikės tik ki- šenės. Visa pasaulio išmintis ga- lės tilpti mažoje portfelio kiše- nelėje. Borges galės šypotis dėl savo metaforos galybės.

Kalbant apie *Lietuvių enciklo- pediją* (LE), reikia pažymėti, kad per 60 metų esame turėję net še- šias enciklopedijas. Pirmoji pra- dėta leisti 1931 ir nutrūko 1944 metais; jos liko dešimt tomų ir vienas sąsiuvinis. Ta enciklopedi- ja ir buvo bostoniškiosios sėkla, nes jau tada Juozas Kapočius buvo užsimojęs perimti to pirmo- jo žinyno leidybą, bet, kaip žinia, antroji rusų okupacija viską su- drumstė. Beveik dešimt metų vėliau, po visų karų ir pabėgimų, po didžiausios opozicijos iš kai- riųjų ir dešiniųjų lietuvių Ame- rikoje, 1953 metais lapkričio mė- nesį pasirodė pirmas *Lietuvių en- ciklopedijos tomas*. Tai ir buvo lygiai prieš keturiasdešimt metų.

25 metais vėliau, 1978 metais ji buvo beveik užbaigta, o po to išėjo dar du papildymų tomai. Dar nebaigus leisti *Lietuvių en- ciklopedijos*, Kapočius pradėjo še- šių tomų *Encyclopedija Lituanica* anglų kalba, kuri išėjo tarp 1970-1978 metų. Tai bene di- džiausias vieno lietuvių projek- tas, bet kada pradėtas Lietuvoje ar išeivijoje, sumanytas ir įvykdy- tas labai prieštaringomis sąlygo- mis. O tokių projektų buvo nema- žai ir kitų: Lietuvių fondas, Li- tuanistikos katedra University of Illinois at Chicago, Lietuvių ope- ra, Mokslo ir kūrybos simpoziumai, prabangios bažnyčios, kaip Jono Muloko suprojektuotoji Či- kagos Marquette Park'e, ir pana- šiai, bet jie visi buvo grupiniai, sumanyti ir įvykdyti bendromis jėgomis.

Leidėjas Juozas Kapočius yra stebėtinai energijos žmogus. Per 86 savo gyvenimo metus jis ne kartą viską prarado, bet kaip feniksas vėl sugebėjo pakilti nau- jiems sumanymams. Leidėjas Kapočius yra unikalus ne tik mūsų tautoje, bet ir daugely kitų. Leidėjas iš tikrųjų yra gal ne- mažiau svarbus negu autorius. Prisimintini tokie didžiūnai, kaip Albert Skira ar Henry A. Ab- rams, mūsų tarpe seniau An- tanas Kniukšta, „Sakalo“ lei- dyklos kūrėjas, kurie irgi ne

kartą subankrutavo, bandydami išleisti pačias geriausias knygas (prisiminkime, kad ir Guten- berg'as pasidarė baudžiauninkas dėl skolų, kurių prisidarė dėl leidybos). Nemėnesiu čia, kiek tų nei jo gyvenimo avantiūros nuo Montevideo iki Boston'o (žr. pasi- kalbėjimą su kun. Stasiu Yla *Drauge* 1978 m. lapkričio 4, 11 ir 18 d. ir Juozo Girniaus — gal sim- boliškai, neužbaigtą — straipsnį *Aiduose* 1979 m. Nr. 6). Ne- kartosiu liaupsių, prirašytų mūsų spaudoje ir pasakytų įvairiose sa- lėse. Kapočiaus kultūrinis verž- lumas ir finansinis genialumas padarė išeiviją reikšminga, o Lie- tuvą sugretino su visom kultūrin- gom tautom.

Pasirodžius pirmiesiems bosto- niškės *Lietuvių enciklopedijos* tomams, okupuotos Lietuvos pareigūnai susirūpino ir pradėjo leisti savo enciklopediją, gan mįslingai pavadintą *Mažoji lietuviškoji tarybinė enciklopedija* (MLTE, 4 tomai, 1966-1971). Pastaroji pasižymi tuo, kad joje pateikiama informacija liečia tik Lietuvą — pagrindinis skirtumas. Jos nuopelnas galbūt yra tai, kad joje bendradarbiavo, kiek jų dar

buvo išlikusių, žymūs lituanistai iš Nepriklausomos Lietuvos laikų ir kad ji paskatino naujų lituanis- tų susibūrimą.

Per 50 okupacijos metų „tary- binių“ enciklopedijų pasirodė net trys. Pamačius, kad su keturiais tomiais vargu ar bus pasivyta bos- tonišką, 1976 metais buvo pradėta šį kartą jau visuotinė, 12 tomų enciklopedija, 75,000 tira- žu, ir užbaigta 1984 metais, pa- vadinta *Lietuviškoji tarybinė en- ciklopedija* (LTE). Tai galbūt panašiausia į bostoniškę *Lietuvių enciklopediją*, nes bando būti uni- versali, tik iš marksistinės-socia- listinės perspektyvos. Tačiau po metų vėl pasirodė reikalas dar kartą bandyti išleisti *Tarybų Lietuvos enciklopediją* (TLE), kuri išėjo 1985-1988 metais. Šis ketu- rtojis turbūt bus geriausiai pavy- kęs ir išlikęs kaip rimčiausias iš jų visų, nes jame apščiau, nors dar vis santūriai, įdėta to, kas su- rišta su Lietuva.

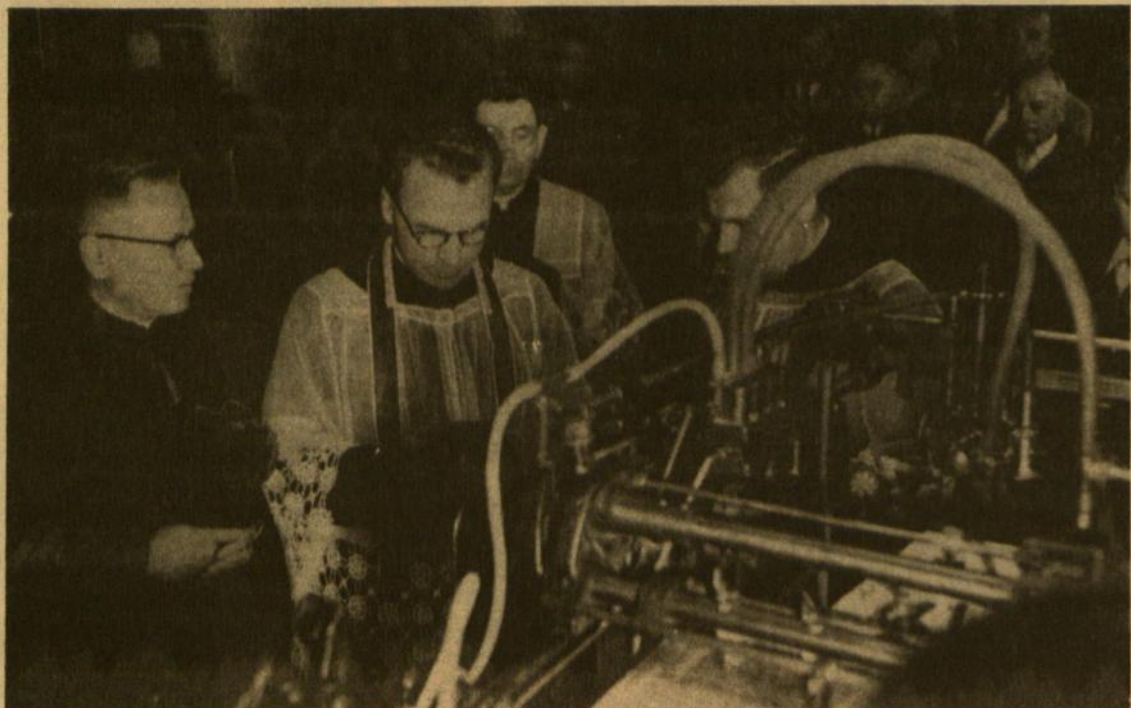
Kapočiaus nuopelnas tad yra ne tik tai, kad jis išleido dvi savąsias bostoniškes enciklo- pedijas, bet paskatino išleidimą ir trijų „tarybinių“ enciklopedijų. Staiga pasidarė *embarras de ri- chesse* — per daug lietuviškų en-

ciklopedijų. Bostoniškė persunk- ta išeivijos istorijos ir biografijų, „tarybinė“ atkakliai pristatanti nusipelnčius komunistus vei- kėjus... Bet imant apskritai, isto- riškai, abi enciklopedijos suvai- dino/suvaldins labai svarbų vaid- menį Lietuvos istorijoje, taip kad norint suprasti 20-ojo amžiaus Lietuvos politinę ir kultūrinę istoriją, reikia žvelgti į abiejų enciklopedijų turinį.

Bet Juozas Kapočius turi dar ir kitą nuopelną. Jis sutelkė į vieną darbą nemažą būrį sumanių žmo- nių, kurie greičiausiai būtų dingę fabrikuose, ir subūrė juos milži- niškam projektui. Nėra tikro skačiaus, bet atrodo, kad apie 1,300 lietuvių vienaip ar kitaip prisidėjo prie to darbo; maža grupelė, gal kokie 20, užuot šiaip kur nors, užsidirbo duoną, rink- dami lituanistinę medžiagą. Gal tik vienu ar kitu kitokiu atveju mūsų inteligentija, užuot toliau siekusi iš naujo įsitvirtinti savo profesijoje, ryžosi pašvesti visą savo gyvenimą lietuviškam rū- pesčiui. Iš tikrųjų sunku būtų rasti geresnį projektą, kuris taip glaudžiai būtų surišęs mūsų litu- anistų ir vieną kūrybinį darbą.

Nemažai lituanistų sutelkė draugėn ir „tarybinės“ enciklo- pedijos. Jos gal daugiau pasidar- bavo lietuviškumui saugoti negu Lietuvos komunistų partijos cen- tro komitetas būtų galėjęs numa- tyti. Ir nors jos visos nušviečia pasaulį pagal Marksa, kuris da- bar, po viso to košmaro, pasidaręs labai įdomus ir skaitomas kaip fantastinė literatūra, yra tenai tiek daug lituanistinės medžia- gos, kuri gal būtų pražuvus ir ku- rios autoriai (tūkstančiai jų) nie- kad nebūtų pasidarę rimti litu- anistai, jeigu tos enciklopedijos nebūtų sujungusios visas tas reži- mo slopintas energijas. Tad nerei- kia jų nurašyti į nuostolius nei vi- siškai suniektinti „tarybinį“ dar- bą, juo labiau, kad sudėjęs visas tas tris Lietuvoje išleistas ir dvi bostoniškes enciklopedijas, gau- namas labai turtingas lietuvių kultūros vaizdas, gal net ir per daug apgaulingas, nes Lietuvos kultūra nėra dar taip pajėgi ir išsivysčiusi, kaip tos brandžios enciklopedijos galėtų sugesti- jonuoti.

(Nukelta į 2 psl.)

Pradedant spausdinti „Lietuvių enciklopediją“, kunigas Stasys Yla atlieka dar bo pašventimo apeigas 1953 metų lapkričio 8 dieną. Šalia jo (kairėje) — prelatas Pranciškus Juras, žymus lietuviškos spaudos Amerikoje rėmėjas.

Daumanto Čibo nuotrauka

„Lietuvių enciklopedijos“ užbaigtųjų metų Boston'e kalba vienas iš enciklopedijos redaktorių Antanas Ben- dorius, šalia (dešinėje) enciklopedijos leidėjas Juozas Kapočius, Lietuvos konsulas New York'e Anicetas Simutis. Romualdo Kisieliiaus nuotrauka

Apie kalbotyrą ir literatūrą VIII Mokslo ir kūrybos simpoziume

Kalba Violeta Kelertienė ir Irena Kerelienė

Violeta Kelertienė, literatūros mokslininkė ir kritikė, gimusi 1942 metais Kaune, anglų literatūrą studijavo University of Toronto, Kanadoje, lietuvių kalboje ir literatūroje specializavosi University of Pennsylvania, o 1984 metais University of Wisconsin įgijusi daktarą iš lyginamosios kalbotyros, pradėjo dirbti Lituanistikos katedroje University of Illinois at Chicago, kuriai dabar vadovauja, taip pat būdama Lituanistikos instituto pirmininkė. VIII Mokslo ir kūrybos simpoziume Violetai Kelertienei buvo pavesta sudaryti programą literatūros ir kalbotyros sekcijose.

— „Taip pat ir tautotyros, — pataisė ji, užkalbinta telefonu. — Jai pirmininkauja trečios kartos Amerikos lietuvis Juozas Dambrauskas iš Rockford, Illinois. Čia jis taip pat (angliškai) skaitys pranešimą „Play and Culture in Lithuania“. Angliškai toje sekcijoje kalbės ir jaunas latvis Guntis Šmidchenas iš University of Washington, Seattle, Washington: „The „Sutartinė“ Revival in Lithuania 1968–1991“. Rūta Saklikenė iš University of Wisconsin, Madison, Wisconsin, skaitys referatą „Lietuvos folklorinių ansamblių drabužiai“, o Andrius Kulikauskas iš Čikagos kalbės apie „Pasakų eigas“.

— Likusią šios grupės programą padalinau į dar tris dalis, kurių kiekvienai savo ruožtu pirmininkaus kitas asmuo. Temas ir prelegentus ką tik nusiūnčiau visos MKS programos pirmininkui Kestui Keblui, tai, jeigu nori, galiu fakso kopiją ir tau atsiųsti... Kaip žinai, kalbotyroje mes čia aktyvių specialistų mažai beturime, o iš Lietuvos kviestis neišsigalime, nes to neleidžia labai ribotas biudžetas. O vis dėlto, matysi, kad gana didelė pranešėjų dalis yra iš Lietuvos, nes nemažai jų šiuo metu stažuojasi šio krašto universitetuose...

(Tolimesnė programa nurašyta iš profesorės Kelertienės atsiųsto teksto.)

Literatūra ir kalba I (pirmininkė Ilona Gražytė-Maziliauskienė, Ahuntsic College, Ontario). Antanas Klimas iš University of Rochester, New York, kalba apie „Lietuvių kalbos žodžių tvarką“, Alina Staknienė iš New York'o apie „Kosto Ostrausko poliologus“, o Albertas Zalatorius iš Vilniaus — apie „Kūrinio gyvybę ir kritikų formules“.

Literatūra II (pirmininkė Daiva Markelytė, University of Illinois at Chicago). Pranešimus skaito: Violeta Kelertienė („Lygiagretūs pasauliai: raganos, juodvarniai ir

Dr. Violeta Kelertienė, University of Illinois at Chicago Lituanistikos katedros profesorė, Lituanistikos instituto pirmininkė, vadovaujanti literatūros ir kalbotyros sekcijoms Aštuntajame Mokslo ir kūrybos simpoziume, vyksiančiame šių metų lapkričio 24-28 dienomis Čikagoje ir Lemont, Illinois. Algio Norvilos nuotrauka

aitvarai virš Vilniaus“), Regimantas Tamošaitis iš Vilniaus universiteto („Rytų ir Vakarų santykis Vinco Krėvės kūryboje“), Rūta Melinskaitė, taip pat iš Vilniaus universiteto, („Dialogas Henriko Nagio poezijoje“) ir Daiva Markelytė („Bakhtinas ir karnavalo elementai Antano Skėmos *Baltojo drobulėje*“).

Literatūra ir kultūra III (pirmininkas Vytautas Kavolis iš Dickinson College, Pennsylvania, kuris pats kalbės tema „Tuštuma ar civilizacijos židinys: tarp Vilniaus ir Klaipėdos“). Referatus skaito: Audronė Barūnaitė-Willeke iš Miami University, Ohio („Senovės prūsai vokiečių literatūroje“) ir Leonidas Donskis iš Klaipėdos universiteto („Uždaru mo ir atvirumo dilema lietuvių sąmonėje ir kultūroje“).

— Kas dalyvaus literatūros vakaro programoje?

— Literatūros vakaro programą tvarko Irena Kerelienė... Norėčiau dar priminti, kad simpoziumo metu įvyks ir Lituanistikos instituto posėdis, kuriame aptarsime savo tolimesnę veiklą.

IRENA KERELIENĖ: Literatūros ir muzikos vakaras įvyks Čikagos Jaunimo centro didžiojoje salėje penktadienį, lapkričio 26 dieną, 7:30 v.v. Šio įvykio žvaigždės — Lietuvoje pagarsėjusi literatūrinės kūrybos skaitytoja, aktorė Virginija Kochanskytė (apie ją šios dienos kultūriniame prie-

de yra atskiras straipsnis) ir pianistė Aldona Kepalaitė iš New York'o, kuri Čikagoje yra taip pat reta viešnia.

Irena Kerelienė, rengianti Literatūros ir muzikos vakarą, įvyksiantį per VIII Mokslo ir kūrybos simpoziumą

— Neužmirškite, kad literatūros ir muzikos vakaro metu bus įteiktos kūrybinės premijos ne vien už literatūrą (Lietuvių rašytojų draugijos ir JAV LB Kultūros tarybos), bet ir už darbą kitose meno srityse. Jų laureatai šiuo metu dar ne visi žinomi...

-at

MKS plenarinės sesijos

Aštuntojo Mokslo ir kūrybos simpoziumo, vyksiančio ateinančią savaitę, lapkričio 24-28 dienomis, mokslinė programa vyks Lietuvių centre, Lemont, Illinois. Čia pateikiama jo plenarinių sesijų programa:

Ketvirtadienis, lapkričio 25, 10-12 v.r.

Plenarinė sesija I — Lietuvos konstitucijos įtaka krašto politiniam ir visuomeniniam gyvenimui. Pirmininkas — Leonas Sabaliūnas. Pranešėjai: Julius Šmulkštys — „Žmogaus teisės ir laisvės Lietuvos konstitucijoje“, Aleksandras Štomas — „Lietuvos konstitucija ir jos įtaka politinei praktikai“.

3:30-5:30 v. p.p.

Plenarinė sesija II — Išeivijos talka Lietuvai. Pirmininkė — Aldona Malcanaitė-Gaskienė. Pranešėjai: J. Šarkus — „Išeivijos inasas nepriklausomos Lietuvos ūkio atkūrimui“, Irena Lukoševičienė — „Išeivijos profesinė parama: socialinės pagalbos principų pritaikymas Lietuvoje“.

Penktadienis, lapkričio 26, 10:45-11:45 v.r.

Plenarinė sesija III — Pirminkas — Ramojus Vaitys. Kalba Vytautas Landsbergis — „Grėsmės nepriklausomybei“.

3-5 v. p.p.

Plenarinė sesija IV — Architektūra inasas į Lietuvos kultūrą. Pirmininkas — Albertas Kerelis. Pranešėjai: Vilijus Paipalas — „Kauno architektūra nepriklausomybės atkūrimo laikotarpiu“, Augis Gučas — „Vilniaus senamiesčio regeneravimo projektas 1988-1992 metais“, Algimantas Bublys — „Pastabos apie dabartinę architektūros padėtį Lietuvoje ir bendrų projektų galimybes“, Donatas Empakeris — „Lietuviška architektūra — tautinė ar tarptautinė?“

Šeštadienis, lapkričio 27, 8:30-10:30 v.r.

Plenarinė sesija V — Lietuvos mokslo institucijos: padėtis ir perspektyvos. Pirmininkas — Saulius Sužiedėlis. Pranešėjai: L. Kadžiulis — „Lietuvos mokslo ir studijų reforma — nueitas kelias ir kliūtys“, Algirdas Avizienis — „Mokslo ir studijų vystymasis Lietuvoje — perspektyva iš Vytauto Didžiojo universiteto“, E. Vilkas — „Mokslo problemos ir perspektyvos: mokslų akademija, universitetai, institutai“.

Šeštadienis, lapkričio 27, 10:30-11:45 v.r.

Plenarinė sesija VI — Išeivijos pagalba Lietuvos mokslininkams. Pirmininkas — Vitolis Vengris. Svarstybių dalyviai: Kazys Almenas, Donatas Šatas, E. Vilkas.

Šeštadienis, lapkričio 27, 1-2:30 v. p.p.

Plenarinė sesija VII — Lietuvių literatūra čia ir ten. Pirmininkė — Violeta Kelertienė. Pranešėjai: Ilona Gražytė-Maziliauskienė — „Išeivijos literatūra — vertybės ir galimybės“, Albertas Zalatorius — „Mūsų literatūros depresija: simptomai, priežastys, prognozės“.

• **Lietuvių dailės muziejuje**, Lietuvių centre, Lemont, Illinois, Aštuntojo Mokslo ir kūrybos simpoziumo metu vyks kelios lietuviškosios dailės parodos. Visos šios parodos suruoštos ir apipavidalintos Lietuvių dailės muziejaus direktorės **Dalio Šlenienės** rūpesčiu. Tai neei'ais Čikagos lietuvių kultūriniame gyvenime įvykis. Jį sveikindami ir pagristai juo džiaugdamiesi, o taip pat norėdami atkreipti į jį mūsų skaitytojų dėmesį ir sudominti juos tose parodose atsilankyti, šio šeštadienio *Draugo* kultūriniame priede gana gausiai dedame šiose parodose išstatytų kūrinių nuotraukų. Spausdiname ir Freiburgo meno mokyklos buvusių mokinių parodos katalogui parašytą jautrų ir prasmingą poeto **Henriko Nagio** įvadinį žodį.

„Lietuvių enciklopedijos“ leidėjas Juozas Kapočius savo šeimos narių tarpe: (sėdi) Marija Kapočienė, (stovi) duktė Birutė Pabedinskienė, Juozas Kapočius, sūnus Algirdas Kapočius ir duktė Rita Kapočytė.

Kazio Daugėlos nuotrauka

40 metų „Lietuvių enciklopedijai“

(Atkelta iš 1 psl.)

Dabar, kai jau jos baigtos, o ir galima abidvi Lietuvos sudėti draugėn, visas šešias enciklopedijas reikėtų panaudoti vienai, tikrai „Lietuvių enciklopedijai“. Jeigu Juozas Kapočius būtų dar jaunas ir pajėgus, jis tikrai tą darbą pradėtų ir užbaigtų. Dabar teks laukti kito panašaus leidėjo, kuris galėtų tokį milžinišką projektą įveikti.

Lietuvių enciklopedijos genezė man primena didžius 18-ojo šimtmečio enciklopedistus: Diderot, D'Alembert, Malesherbes, Rousseau ir t.t. Mes gal neturime

tokių tarptautinių asmenybių mūsų enciklopedijos darbuotojų tarpe, bet dauguma yra mūsų ge-

riausi lituanistai, kurių pavardės išliks ilgai: Ivinskis, Rabikauskas, Kolupaila, Greimas, Avizonis, Gimbutienė, Žilevičius, Ostrauskas, Šilbajoris, Bačkaitis, Gidžiūnas, Santvaras, Balys, Reklaitis, Salys, Nyka-Niliūnas, Kavolis ir t.t. Čia tik miniu

skyrų redaktorių arba tuos, kurie šiam darbui pašventė daug metų. Sąrašas tų tūkstančių bendradarbių paverstų šį straipsnį enciklopediniu ir pavirstų ne susipratimu, vertu Borges Babelio bibliotekininko.

Savo inasų ir nepailstamų darbų svarbus buvo redaktorių kolektyvas: Vaclovas Biržiška, Antanas Bendorius, Pranas Čepėnas, Juozas Girnius, Vincas Maciūnas, Jonas Puzinas, Simas

Sužiedėlis ir Jurgis Gimbutas. Tai aštuoni stulpai, kaip graikiško Partenono, kurie palaiko visą enciklopedijos struktūrą. Bet negalima užmiršti tų partizaninių pasišventėlių, kaip Kazys Simanavičius, kuris vienų vienas surinko ir pataisė korektūras tūkstančiams puslapių teksto.

Šiais metais sueina 40 metų nuo Juozo Kapočiaus sumanyto ir įvykdyto projekto. Vargu ar Lietuvai dar tebesant laisvai, jo iniciatyva būtų atradusi geresnį atgarsį, pritarimą ir bendradarbiavimą iš visos tautos. Vargu ar atsirastų kitas toks Kapočius, kuris sugebėtų sujungti visas tautos jėgas vienam darbui. Bent šiuo momentu, atrodo, kad teks patalauti geresnių dienų...metų...kol išaugs nauja gadynė ir naujas žmogus naujame pasaulyje.

Juozas Mieliulis

Pajūrio kampelis Alijeus ant drobės 31 1/2" x 59"

Elena Urbaitytė

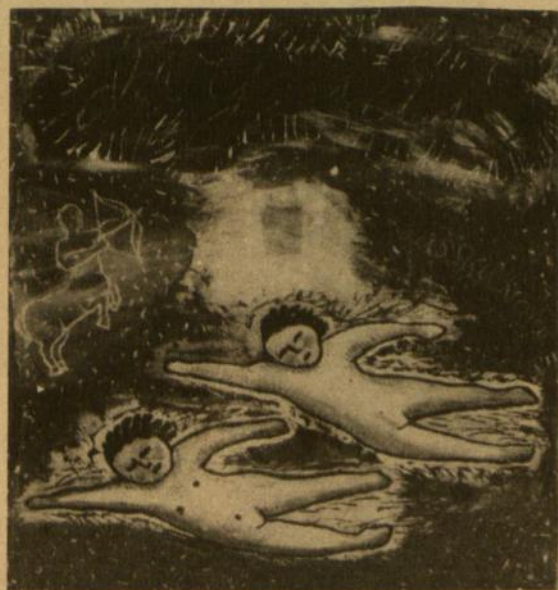
„Monoprint“
Fotografinis raizžyns, medis
1991

Iš Freiburgo meno mokyklos buvusių mokinių parodos, vyksiančios per VIII Mokslo ir kūrybos simpoziumą.

Indrė Lukaite

Kurklys (Zodiako ženklai)
Išvirkštinė tapyba ant stiklo

Indrė Lukaite

Dvyniai (Zodiako ženklai)
Išvirkštinė tapyba ant stiklo

Iš jaunųjų dailininkų parodos, vyksiančios Lietuvių dailės muziejuje, Lietuvių centre, Lemont, Illinois, per VIII Mokslo ir kūrybos simpoziumą.

Minties ir žodžio knyga

Liūnės Sutemos „Graffiti”

KAZYS BRADŪNAS

Liūnė Sutema. GRAFFITI. Čikaga: Algimanto Mackaus Knygų leidimo fondas (AM & M Publications), 1993. Spaudė Mykolo Morkūno spaustuvė. Tiražas 600 egzempliorių. 52 puslapiai. Knyga kietais viršeliais su Ritos Kavolienės pieštu aplanku. Leidinio kaina – 8 doleriai.

Liūnė Sutema mūsųose yra tokia poetė, kuri su kiekviena nauja knyga įvairiais atžvilgiais vis save pralenkia. Ir tai net keliomis kryptimis: ir eilėraščių glaustumu, kietu ir tikslu žodžio atrinkimu, sukoncentravimu vienos ar kitos didžios temos minimalioje išraiškos erdvėje, visumos ir asmeniškos detalės betarpiška jungtimi, realybės atnašavimu kone mitologinėje apeigoje. Ir šitai nėra kartojimas jau anksčiau pasakoto. Tai vis atradimai, kurie brėžia naujos knygos teminį akcentą ir šviežią poetinių įvaizdžių apdarą.

Pabrėžtina dar ir tai, kad, poeti dirbant prie baigminio eilėraščio šlifto, eilutės ir posmai sąžiningai apvalomi nuo daugiaždžiavimo taršos. Tada atrodo, kad knyga be jokių užsikosėjimų galėtų perskaityti kone vienu atsikvėpimu. Tokiais atvejais eilėraščių žodinių ar tik žvaigdučių antraščių nėra reikia. Ir toks yra šio rinkinio taipgi naujumas šalia viso kito. O kai eilėraščių pavadinimų nėra, tai gale nebūtina ir įprasto puslapinio turinio. Jo ir nėra. Ir knyga reikia skaityti ne kaip paskirų eilėraščių rinkinį, o kaip nedalomą poetinę visumą.

Tačiau visuma čia nereiškia kokio nors viską apgaubiančio nuobodumo. Poetė skaitytojui neprimeta vienokio ar kitokio sąvokinio ar estetinio savo nuosprendžio. Ji tik suliečia asmeniškąją ir bendražmogiškąją gyvenimo realybę su poetiškuoju būties klotu, o išvadas iš to reikia pasidaryti kiekvienam. Ir čia galimybių tiek ir tiek. Štai kad ir visos knygos pradžia:

*Nelygiom pirmą pradėm
raidėm,
nei liūdnei, nei giedrai,
nei rimtai –
rašai, brauki, rašai prabėgom
ant patilčių, tvorų, sienų
ir manyje
padrikus sakinius,
kad paguostum save ir mane –
kad galėtum kvėpuoti.*

Iš karto pajunti, kad čia tas „graffiti” nėra tik tiesiogiai nuogios prasmės. Tad kas už jo slepiasi? Teigiamas ar neigiamas svarstis? Pagaliau kas ji rašo? Pati poetė ar kas nors kitas? Jei

Liūnė Sutema

Zigmo Degučio nuotrauka

kitas, tai vėl, ar jis iš Didžiosios, ar iš mažosios raidės? Ir taip už to paslaptingojo „graffitio” vis užkliūvame labai įvairiuose kontekstuose. O knygos paskutiniam puslapyje skaitome;

*Pagaliau baigiau teplioti
graffiti,
nusiploviau nuo rankų dažus
lietumi –
švaru – tuščia – švaru –*

Ir tie trys baigminiai žodžiai skaitytojo ramaus vis tiek nepalieka: kodėl tuščia, kodėl švaru? Tokia klausimų ataka yra taipgi nebloga knygos atestacija. Po labai asmenišką ir įvairiais atžvilgiais kampuoto autorės išsiskymo vėl norisi pakartojamai atversti erdvius knygos puslapius ir juose ieškoti pačių giliųjų pagrindų ir priežasčių. Tada viskas ima ryškėti ir šviesėti. Prieš akis išnyra dvidešimto amžiaus pabaigos pavienio žmogaus, visos žemės bei jų kultūrinės dangos „graffitinė” situacija. Išgirsti, kad čia tarp originalaus Liūnės Sutemos balso skamba mūsų visų ir mūsų tautos sapniško, bet ir tikroviško savybinio ir globalinio žaidimo eiga ir pabaiga.

*Po vidurnakčio, kai užmigt
negaliu,
žaidžiu su žemėlapiu –:
perkraustau tautas
nubrėždama joms kitas
sienas –*

*sukeičiu kalnų vietas,
pakeičiu upių vagas –
išmėtau ežerus, surasdama
jiems kitas daubas – –
Ir kaip nuostabu! –*

Visi tyli – – –

Ir kaip muzikoj nauja tema, tokioj tyloj ne kartą pasigirsta mūsų liaudinės tonacijos, kietu staccato tariami raudiniai užkalbėjimo žodžiai.

*Drebule, nustoki drebėjusi,
tu ne vienintelė išdavei tėvą –*

*Klevėli, išsišakoki,
kad po tavim galėtų
ilstėtis bernužėlis,
Lietuvos kareivėlis.*

Tokių tautosakinių užuominų randame ne viename knygos puslapyje. Tačiau tai nėra tik liaudies dainingumui būdingo lyrizmo pakartojimas. Greičiau tai yra šio bruožo kūrybingas suindividualinimas kasdieniškoje realybėje. Tai gana slidus ir sunkus poetinis kelias. Tačiau Liūnei Sutemai daug kur čia savo tikslą pasiekti pavyksta. Ir taip lietuviškosios mitologijos būtybių funkcijos suvisuotinamos, praplečiamos net už savuotės rūpesčių ratą:

*Ir tris kartus nusilenkus
prašau Žemynos, kad ji saugotų
laukus ir sodus visoje šalyje,
gindama nuo nederliaus ir
paukščių –*

Ta skaudi ir šventa Žemės tema poetės dar vystoma ir gretimame puslapyje, analogiškai ją susiejant su dar akivaizdesnėmis realijomis:

Henriko Nagio įvadas Freiburg'o meno mokyklos parodos katalogui

Tie, kurie niekada nepatyrė egzilio kartaus likimo, kurie niekada nebuvo praradę savo gimtos žemės po kojom ir savo dangaus skliauto virš galvos, kuriems neteko būti nužmogintais skaitmenimis ir pastumdėliais Antrojo pasaulinio karo sumaištyje ir vergų stovyklose – tie vargu ar supras, kiek dvasinių jėgų ir tikėjimo žmogumi reikėjo, kad prisikeltume iš nevilties ir pradėtume vėl gyventi paprastą, kasdienį gyvenimą. Menininkams toksai prisikėlimas iš patirtų pažeminimo, smurto ir nuogo cinizmo išgyvenimų dar sunkesnis: jeigu nebėra elementaraus žmoniškumo pasaulyje, ar beverta ką nors kurti? Su tokia naikinančiu nevilties jausmu egzilio pradžioje gyveno daugelis menininkų, turėjusių palikti savo tėvynę: vieni jau subrendę ir pasiekę savo kūrybinį zenitą, kiti tiksliai pradėję savo kūrybinį kelią. Tačiau visiems egzilams pirmiausia reikėjo susirasti pastogę

*Šventas Tėvas bučiuoja
Meksikos žemę,
liečia Afrikos žemę,
laimina gaubli,
kad nei viena šalis
neliktų apleista –
Žemė lieka žemė –,
ir kiekviena, kaip manoji,
gyva tik krauju,
nekrikštytu ir krikštytu –
Kraujas lieka krauju,
Ir tikiu jo gajumu,
kaip savosios žemės –
O vienok, taip noris ieškoti
žemių dar neliestų –
Minti praplečiant, čia galėtume
tarti, kad ir visa ši knyga yra tų
neliėtų žemių nemenkas atradimas.
O tas naujas poetines žemes, salas ir žemynus pirštu čia puslapiuos kiekvieną rodyti gal ir nereikia, kad skaitytojui pačiam nebūtų atimtas jų atradimo džiaugsmas. O pati Liūnė Sutema ir toliau naujų kelionių neat-sisako, kai savo genčių kraujo grandinėje jaučia viliojančią jų trauką ir taria:
Perkelk mane per Dauguvą,
perkelk mane per Nemuną,
Didysis Keltininke – –
Ir ši knyga, ir aplamai visa
poetės kūryba yra skausmingai
originalus to Didžiojo Keltininko
ieškojimas ir jo prakalbinimas.*

Henrieta Vepštienė

Vytautas O. Virkau

Iš ekslibris parodos, vyksiančios Lietuvių dailės muziejuje, Lietuvių centre, Lemont, Illinois, per VIII Mokslo ir kūrybos simpoziumą.

ir užsidirbti pragyvenimą. Už duoną teko ir vėl pakelti akivaizdų išnaudojimą, pažeminimus ir net patyčias. École des Arts et Métiers pietinės Vokietijos Freiburg (im Breisgau) mieste buvo pirmas drąsus ir nuostabus žingsnis, žengtas iš karo nuoskaudų ir pelenų. Būrys lietuvių dailininkų, dėstytojų ir didelis pulkas jaunų studentų susitelkė to seno vokiečių kultūros centro pakraštyje ir sugebėjo ne tik patys išsprasinti ir pradėti kurti, bet padėjo jauniesiems rasti savo braižą ir pasisakymą įvairiose dailės šakose. Didžiausia dalis šios dailės mokyklos studentų ir studentų buvo lietuvės ir lietuviai, ir daugelis jų istengė prasiimti komercinių blizgalų ir niekelių dominuojamame Šiaurės Amerikos kontinente tiek, kad buvo pastebėti rimtų dailės kritikų ir žinovų.

Mažą dalelytę jų sukurtų dailės kūrinių matote šioje parodoje.

Liūnė Sutema

Ištraukos iš „Graffiti” knygos

*Mokausi saugoti žodi,
kad jis neišsoktų
iš mano pasamones krūmu,
lyg Panas
ir neišgąsdintų visų –
Pradžioje buvo žodis
neprievartaukime jo –
palikime sėklą išskirtiną
savo vaikams –*

*Nupiešiu luotą ir plaukiu pas tave
mūsų upe,
kurios nėra ir nebus žemėlapyje –,
bet jos vaga
niekada neišseks, neužaus –*

*Plaukiu pas tave su džiaugsminga žinia:
liepsnoja mūsų išdžiūvęs krūmas! –
tik balso nėra –
burtazodžių neišgirdau – –
klausaus, patikėki, klausaus,
kad išgirsčiau juos
kitiems, tau ir sau –*

*Mokaus gyventi be žodžių –
ir ką, tu, brauki prabėgom?
Ir ką, tu rašai paskubom?
Ką reiškia tavo ženklai,
nebe sakiniai,
ant patilčių, tvorų, sienų
ir skaudžiai manyje? –
Tu savęs nebematai,
tu maneš nebegirdi –
Tegu – – Nesvarbu – –
Tik kvėpuok, kvėpuok –*

*Šermukšnio uogų spalva,
ryškia ir aitría,
tu išpažįsti:
nemyliu žmogaus –
tik gyvenu šalia jo.
Nemyliu žemės,
tik gyvenu joje –
dar gyvenu,
iš istorijos išmesta –*

*Kas yra istorija?
Šimtmečiai, kronikos,
karai, karai, karai –
pergalė, vergija, sukilimai –
ir ŽMOGUS –*

*Nemyliu žmogaus,
tik stebiuosi jo ištverme, jo narsa
ir nusilenkiu visom vėliavom,
kurias jis nešė ir neša mirtin –*

*Jei sukryžiuotume žodžius lyg kuokas,
kuris mūsų laimėtų,
kuris pralaimėtų?*

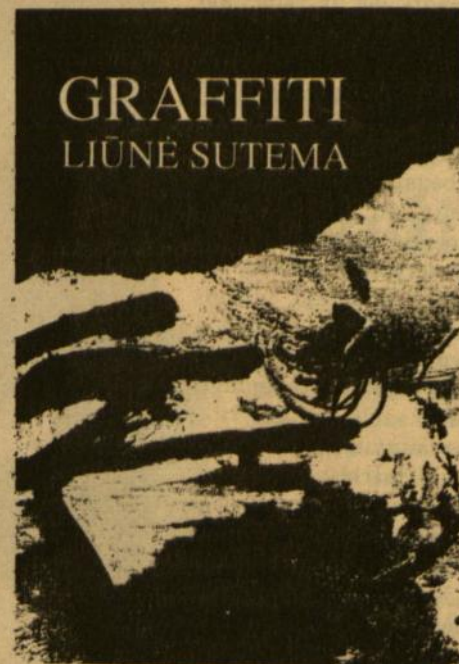
*Mudu abu laimėsime,
mudu abu pralaimėsime,
nes šile gegė kukuos: –*

*pilni pirštai raštelį – neišskaitomų,
pilnas kiemas svetelių,
nemylimų, nelaukiamų – –
ir pilnos burnos žodelių,
kuriais springstame abu – – –*

*Dabar tu migla paišai –
blyškūs, bebruožiai veidai –
kuris Kaino?
kuris Abelio?
O kur sesuo
mylima, išduota, prakeikta?*

*Kada atsivers ežerai,
kad galėtume išplaukti i kitą krantą
ir nusilenkti vienas kitam?
Visi ežerai seniai atsivėrė,
priaugę dumblių ir merdinių žuvis –
Sekluma. Neišplauksime.*

*Smagu rašyti graffiti,
kai žinai, kad viską lietus nuplaus,
liūtis nuskalaus,
ir tavo angelo nematoma ranka
nudažys patiltes, tvoras, namų sienas
balta nekalta spalva,
kad vėl galėtum teplioti graffiti,
kad galėtum gyventi –*

Ritos Kavolienės aplankas

*Tėvo nukaltu raktu
užrakinau duris,
kad niekas neįeitų –
migla aptraukiau akis,
kad nematyčiau liūdnu veidų,
neskaityčiau liūdnu eilėraščių –
perkūnu užtrenkiau ausis,
kad negirdėčiau skundų ir šauksmų –
žaisliniu vaikystės skydu prisidengiau,
kad iš baimės nesustotų plakus širdis –
Ir ramu –
Ir taip gyvenu –*

*Visi, be kurių gyvent negalėjau,
dabar sėdi prie mėnulio kraterių,
sąjūmiais semia mėnulžvyrį
ir žarsto jį naktimis,
laukdami manęs –
matau migla aptrauktom akim,
girdžiu perkūnu užtrenktom ausim,
jaučiu skydu pridengta širdim,
kaip byra mėnulžvyris –
Ar man ramu?
Nežinau.
Ar gyvenu?
Nežinau.*

*Nesek maneš, nes nežinau kur einu,
nežinau kur sustojau,
kryžkelė be vardų –
Vardan Dievo Tėvo
Ir Sūnaus
Ir Šventosios Dvasios
Tebūnie –*

*Nekartoki maneš, tai ne aš kalbu –
esu tabula rasa, kurioje
Vienintelis rašo mano vardu –
aš tik pasirašau ir priimu,
laukdama kada mane ištrins –*

*Gyvenu graffitiyje –
dar neištrinki, neužlieki mano namų
savo baltu potyrynių –
dar leisk man pabūti –*

*Kovo drungnas lietus,
paskutinė balandžio šalna –
ledėti keliai –
atsargiai,
bus slidu – –*

*aš nevaikštau ir nevažiuoju,
išikibus i lingę
linguoju, linguoju
ir akmenukais žaidžiu,
tik laidynės Dovydo neturiu –
ir pažadinus savo Angelą Sargą
prašau, kad jis saugotų,
visus pakelėse ir kelyje –*

*Dailiom, išlygiuotom raidėm,
tu klausai:
kur ir kada man gyventi?
Atsiminimuose – vakar?
Skambančioj erdvėj – rytoj?
Ar dabar – narve, savyje
ir laukti – –?*

*Pašauk, man davęs vardą,
ir gyvensi manyje,
po amžinu Saulės Medžiu,
belaikėje šviesoje –
tik duoki vardą
ir pašauk mane –*

Algirdas Kurauskas

Piemenukas

Iš Freiburg'o meno mokyklos buvusių mokinių parodos, vyksiančios per VIII Mokslo ir kūrybos simpoziumą.

Slaptus sielų suokalbius nugirdus

AISTĖ BIRGERYTĖ

„Kūryba — būdas gyventi drauge, bendrauti net ir tada, kai pašnekovus skiria okeanas... Bendrauti ypatingai — „sako viena savičiausių poeziją skaitančių artistų Virginija Kochanskytė. Jos kūrybinė veikla — begalė poezijos vakarų, susitikimų su klausytojais audringuose Sąjūdžio mitinguose, vėliau kamerinėse kultūros namų ir mokyklų salėse, įdomūs poezijos spektakliai teatre — liudija ypatingą, nesumeluotą norą savyje prasmingai sujungti Lietuvoje ir toli už jos ribų parašytus lietuvių poetų tekstus tam, kad pirmiausia sau įvardintų jų nedalomumo ir vienišumo būtinybę.

Kultūra niekada negali būti „šalia“. Ji visuomet glūdi labai asmeninėje žmonių patirtyje, kuri turbūt ir yra pati patikimiausia tos kultūros saugotoja. Toks santykis su kultūra kaip neatsiejama savo gyvenimo dalimi yra pagrindinis imperatyvas aktorės atvirai ir nuoširdžiai programai „Slaptieji sielų suokalbiai“, specialiai parengtai Mokslo ir kūrybos simpoziumui Čikagoje.

— Buvau maloniai nustebinta, gavusi kvietimą į tokį reikšmingą mūsų kultūrai renginį. Ilgai galvojau, kaip galėčiau visapusiškiau ir subtiliau ardinti išeivijoje ir Lietuvoje parašytos poezijos sąlyčio taškus, galimas įtakas ir sąveikas. Juk nesu nei mokslininkė, nei kritikė. Aš — aktorė. Todėl norėčiau būti ta, kuri savo buvimu, eilėraščių interpretacija akivaizdžiai atspindėtų nesvarbu kur sukurtos lietuvių poezijos giminybę. Iš čia ir mano parengto vakaro pavadinimas. Jame nenorėčiau būti sausa ir dokumentali. Išdrisiu pasirodyti galbūt net nekukli, bet taip norėdusi savimi paliudyti, kad išeivijos poezija mums yra reikalinga. Ja vis labiau ir labiau žavimasi, atrandamos naujos prasmės, kurios įkvepia, skatina, viltį teikia...

Kuriančio žmogaus santykis su savo namais, kurie dažnai yra jau prarasti, su pasauliu, tokiu svetimu ir atšiauriu, visuomet dramatiškas, kupinas neišsprendimo, nykios baigties nuojautų,

Virginija Kochanskytė, atliekanti programą poeto Sigito Gedos kūrybos vakare Vilniuje, Meno darbuotojų rūmuose, 1988 metų gegužės mėnesį.

Onos Pajedaitės nuotrauka

kurios negali nejaudinti, nes žymimos žodžiais, labiausiai gebančiais tiksliai įvardinti tai, ko ieškoma, siekiama ar laukiama. „Anot Mikalojaus Daukšos, tik kalba, tik žodis liudija tautos, valstybės buvimą. Norėčiau į programą įtraukti tarmiškai parašytus tekstus. Juose kalbos gyvybė. Galbūt ir vakaras man susidėlios tarsi iš dviejų dalių. Pirmoje bandysiu atskleisti poezijoje glūdintį mūsų tautos, valstybės likimą, kuris vienaip ar kitaip lemia kuriančio žmogaus gyvenimą, suteikdamas jam skaudžius, sudėtingus išbandymus. Tačiau kas bebūtų, žmogus turi išverti. Jis privalo surasti gyvenimo prasmę ir gyventi dėl jos. Todėl antroje dalyje, kuri bus labai improvizuo-

ta, norėčiau kalbėti apie tai, kas telpa tarp žmogaus gyvenimo ir mirties. Apie jo svajones, viltis ir siekimus“ — sako aktorė.

Aktorė tokiomis mintimis gyveno jau seniai, dalijosi jomis įvairiuose Lietuvos miestuose ir miesteliuose. Vakare skambėsiantys Henriko Radausko Henriko Nagio, Alfonso Nykos Niliūno, Bernardo Brazdžionio, Algimanto Mackaus, Liūnės Sutemos, Vitalijos Bogutaitės, Jono Meko, taip pat ir Sigito Gedos, Antano A. Jonyno, Donald Kajokio, Birutės Baltrušaitės ir kitų poetų eilėraščiai dažnai girdėti aktorės kūrybinuose vakaruose. Ji, galbūt pirmoji, labai akivaizdžiai, tiesiog intuityviai atskleidė mūsų poezijos nedalomumo galimybę, ne-

reikalaujančią įvairių progų, pranešimų ar minėjimų. Tačiau mane visuomet šioje aktorėje žavi kitkas: kaip ji sugeba savyje harmoningai talpinti iš tiesų skirtingų pasaulėjautų poetų erdves. Pasak pačios Virginijos Kochanskytės, kiekvieno poeto kūryba — galimybė naujai pažvelgti į pasaulį. Pamatyti tai, ko dar nematei, nejautei, negirdėjai. Juk kiekvienas iš jų grįžta prie to amžino klausimo: kokia yra mūsų buvimas čia ir dabar — prasmė? „Tai visuomet buvo aktualu ir man. Ir galbūt tai mus visus vienija. Juk mes esame šiam pasauliui ne vien tik kasdieninei buičiai sutverti. Esame tam, kad mąstytume, kad atmintume ir svajotume. Tai yra didžiausias mūsų turtas“.

Toks mąslus noras įvardinti ir išsaugoti tai kas yra svarbiausia, prasmingai jungia ne tik aktorės poezijos vakarus ar jos režisuotus ir suvaidintus poezijos spektaklius, bet ir jos dramos vaidmenis teatre. Tragiskas pasaulio jutimas, kuris nevirsta į nusivylimą, nenorą kurti, gyventi, o atvirkščiai — skatina, anot pačios aktorės *ne griauti, statyti*, man rodos, yra jos visos kūrybinės veiklos kredo. Juk ir pati Virginija prisipažįsta: poezija, kaip ir visas menas, man yra laisvė, bet drauge tai ir prisilietimas prie amžinų dalykų. Nors Lietuvoje esama gražių poezijos skaitymų tradicijų, ši kūrybos sritis beveik visai netyrinėta. O gaila, nes būtent čia glūdi daug įdomybių, siejančių ne vien leksines poezijos prasmų subtilybes, bet ir teatro atskiros pakraipos gali-

mybes. Kas yra poezijos interpretacija? Kas yra skaitovo balsas? Kokie — judvieji galimi sąlyčio taškai? Juk tai įdomiausias temos tyrinėjimams. O dabar tik klausausi aktorės, kuri nuoširdžiai prisipažįsta, kad jai visai neįdomu, kaip kitiems poezijos skaitovams, žaisti savo balsu vien dėl to, kad žaistum. Jai balsas — tai galimybė atskleisti pačias slapčiausias eilėraščių erdves. Juk eilėraščių — ne prozos kūrinys. Jo skaitymas — tai ne „paprastas kalbėjimas“. Virginijai Kochanskytei tai nelengvas, bet be galo įdomus ir jai pačiai labai reikalingas persikūnijimas į poeto pasaulį tam, kad jame esančiais turtais galėtų pasidalinti su klausytojais. „Poezijos artistavimas yra mano kūryba. Tai didieji susitikimai su klausytojais, kuriems patinka poezijos skaitymo menas, eilėraščių interpretacija. Man visuomet svarbu bendrauti su publika, nes tik bendras kalbėjimas apie mums svarbius dalykus yra svarus ir prasmingas. Visuose susitikimuose stengiuosi būti nuoširdi. Tokia pati kaip ir rinkdamasi autorius. Niekuomet nenoriu stovėti aukščiau už poetą ar už klausytoją. Man tiesiog patinka būti drauge su poezija ir dalintis ja kaip vienu iš brangiausių savo dvasinės patirties turtų“.

Nuoširdžiai linkėdama aktoarei sėkmės ir gražių įspūdžių Mokslo ir kūrybos simpoziume, viliosi, kad aktorės atviras ir labai autentiškas prisilietimas prie mūsų poezijos gelmių ne vienam atvers daug netikėtų jos prasmų.

Aldona Kepalaitė

Aldona Kepalaitė VIII MKS

Pianistė Aldona Kepalaitė, gimusi Kaune, muziką studijavo Muencheno Muzikos akademijoje ir Manhattanville College, Purchase, New York. Baigusi šias studijas, mokėsi pas Andrių Kuprevičių, Cleveland'e.

viai dalyvavo ir lietuviškame muzikiname gyvenime, dažnai atlikdama lietuvių kompozitorių kūrinius. Šiuo metu dėsto fortepijoną Bronx Conservatory of Music.

Literatūros ir muzikos vakaro programoje VIII Mokslo ir kūrybos simpoziumo metu Jaunimo centre, Čikagoje, ateinanči penktadienį, lapkričio 26 dieną, Aldona Kepalaitė skambins lietuvių kompozitorių Vlado Jakubėno, Juliaus Gaidelio, Jeronimo Kačinsko ir Kazio Viktoro Banaičio kūrinius.

Pageidautina apie perlaidas pranešti redakcijai.

Ateinantiems metams žurnalą prenumeruoti galima iki 1994 m. sausio 15 d.

Tomas Venclova. **TANKĖ. JANTI ŠVIESA.** Eilėraščiai. Chicago: Algimanto Mackaus knygų leidimo fondas, 1990. 72 puslapiai. Kaina — 8 doleriai. Gaunama „Drauge“.

Kodėl verta prenumeruoti „Kultūros barus“

KULTŪROS BARAI 93/10

Jei mums visiems nerūpės lietuvių kultūros dabartis ir ateitis, ar netaps Lietuva Europos periferijos gūžiu užkampiu? Skaitydami *Kultūros barus*

— Jūs jusite mūsų kultūros pulsą, matysite jos negalavimus ir atsigavimo perspektyvas, jausitės esąs Lietuvos kultūrinio ir meninio gyvenimo dalyvis;

— jausite gyvą ryšį su mūsų kultūros istorija, kurioje glūdi dabarties kultūros istorija, kurioje glūdi dabarties kultūros šaknys, garantuojančios jos tapatumą;

— jausitės gyvenęs Europoje, nes susipažinsite su svarbesniais šio žemyno ir tolimosio pasaulio kultūros bei meno reiškiais ir faktais;

— palaikysite žurnalo keliamą idėją: kultūra gali tarpti tik nuolat atsinaujindama ir neprasidama savo tapatumo.

Taip rašo Lietuvoje leidžiamo mėnesinio kultūros žurnalo *Kultūros barai* redakcija ir administracija, kviesdama užsienio lietuvius užsiprenumeruoti šį žurnalą.

Kultūros barų metinės prenumeratos (žurnalui esant siunčiamam oro paštu) kaina — 32 JAV doleriai arba 40 Kanados dolerių, kita valiuta pagal esamą santykį su JAV doleriais.

Čekius (arba „money order“) reikia siųsti tokiu adresu: „Kultūros barų“ redakcijai Universiteto g. 6 2600 Vilnius Lithuania

arba redakcijos atstovei JAV Marrijai Paškevičienei adresu: 306 55th Place Downers Grove, IL 60516-1537 USA Pinigus už prenumeratą ar žurnalui parenti pervesti adresu: Žurnalo „Kultūros barai“ redakcijai Komercinis bankas — VILNIAUS BANKAS, kodas 260 001 777, valiutinė sąskaita nr. 57 080 104

Algirdas Kurauskas

Algirdas Kurauskas

Taika, 1953

Vitražo projektas, tempera

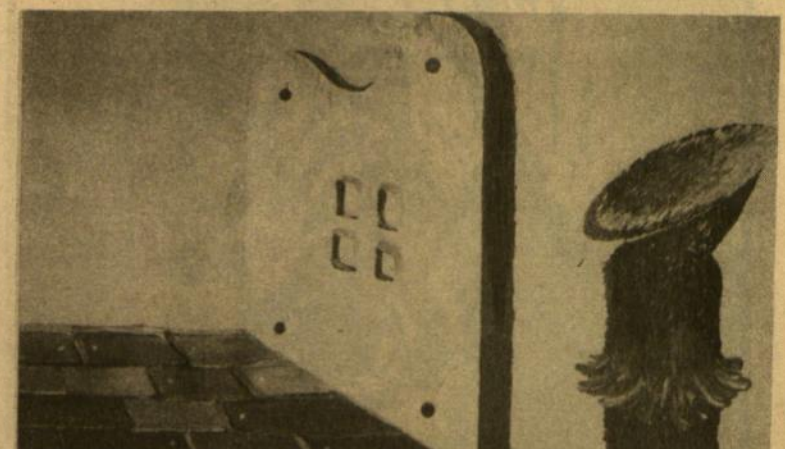
Iš Freiburg'o meno mokyklos buvusių mokinių parodos, vyksiančios Lietuvių dailės muziejuje, Lemont, Lietuvių centre, Lemont, Illinois, per VIII Mokslo ir kūrybos simpoziumą.

Giedrė Žumbakienė

Šakos Raižinys, „monoprint“, 22" x 30"

Iš jaunųjų dailininkų parodos, vyksiančios Lietuvių dailės muziejuje, Lietuvių centre, Lemont, Illinois, per VIII Mokslo ir kūrybos simpoziumą.

Aleksandra Vilija Eivaitė

Žinia duota Aliejus, 4' x 6'4"

Iš jaunųjų dailininkų parodos, vyksiančios per VIII Mokslo ir kūrybos simpoziumą.